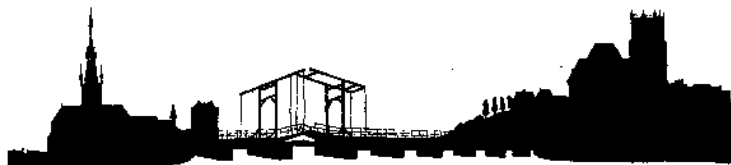

Oudheidkundige Kring "Geertruydenberghe"

Opgericht op 12 november 1974
Omvat de plaatsen Geertruidenberg, Raamsdonk en Raamsdonksveer

MEDEDELINGEN

Colofon:

37e jaargang, nummer 5, mei 2011

Correspondentie:

Nassastraat 13, 4931 XE Geertruidenberg

Mededelingen:

mariette@marts-art.nl

www.oudheidkundige-kring-geertruidenberg.nl

Rekeningnummer: Rabobank 115600310

Nieuw Lid in de Orde van Oranje-Nassau

De Oudheidkundige Kring 'Geertruydenberghe' is trots. Corrie van Wietmarschen is daags voor Koninginnedag verrast met de onderscheiding Lid in de Orde van Oranje-Nassau.

Op 'sneaky' wijze werd Corrie door Pauli Jense meegenomen naar het stadhuis. Beide dames zijn actief in de werkgroep Kleine Monumenten en gaan er vaak samen op uit om foto's te maken en informatie in te winnen.

Zo werd Corrie stiekem meegetroond onder het mom van 'we moeten nog even ergens langs om wat vragen te stellen aan een bewoner, ga je mee en sta je klaar?' Corrie is sinds 1978 voor onze Kring een gewaardeerd lid en verleent op een hartelijke en attente wijze handen en spandiensten waar zij maar kan. Zij is heel blij en ervaart het als een hele grote eer deze onderscheiding ontvangen te hebben voor al haar vrijwilligers- en bestuurswerk.

Zo is zij van 1974 tot 1989 mede-oprichtster en bestuurslid geweest van de Stichting Recreatie en Toerisme Geertruidenberg en heeft zij zich gedurende 25 jaar als vrijwilliger ingezet voor verpleeghuis 'De Riethorst'. Op dit moment is zij ook nog met veel plezier actief bij de Nederlands-hervormde kerk.

Corrie heeft ondertussen ervaring gekregen in het ontvangen van complimenten. In december werd zij in het zonnetje gezet toen zij uit handen van Bas Zijlmans zijn nieuwste prentenboek 'Geertruidenberg, een wandeling door de tijd!' in ontvangst mocht nemen.

Corrie (links op de foto) en Pauli (rechts) in de werkruimte van de OKG

Tekst en foto: Mariëtte Verlaan

Erfgoedagenda 2011

Heeft uw gemeente zich al aangemeld voor de titel Beste Erfgoedgemeente van Nederland?

De BNG-Erfgoedprijs wordt uitgereikt aan de gemeente met het beste lokale erfgoedbeleid. Zo kan deze gemeente € 25.000.- winnen!

Het zou een hele eer zijn als onze gemeente voor deze prijs in aanmerking zou komen. Dan hebben we nog wel wat te overwinnen. Met het huidige beleid en de gesprekken rondom de vervanging van de historische bestrating van de Markt ligt dat zeker niet voor de hand. In de stad en de dorpen staan prachtige gebouwen maar er ontbreekt zeker nog het een en ander op het gebied van de ruimtelijke omgevingskwaliteit en

het beheer en de landschappelijke inpassing, zodat het aanzien van stad en streek, rond de historische boerderijen en het Fort Lunette vergroot wordt en in Geertruidenberg op de Markt gehandhaafd blijft.

Wat zou het geweldig zijn als er een visie zou komen vanuit een sfeervol totaalplaatje waarin het dorps- en stadsgezicht, van de gemeente Geertruidenberg, de Markt met de diverse zijstraten in het bijzonder, en de hele omgeving vanuit historisch perspectief gezien op waarde geschat wordt. Laten we een benadering

hanteren die economisch, cultuur-historisch, landschappelijk en toeristisch enorme kansen biedt voor de gemeente.

De Markt in Geertruidenberg blijkt een historisch uniek geheel te zijn, juist vanwege de gebruikte gevarieerde bestratingsmaterialen. Bij eerdere renovaties heeft de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed hier al rapport over uitgebracht maar zoals nu door de gemeente voorgesteld wordt, worden de historische kenmerken en de huidige bestratingwijze van de Markt volkomen genegeerd. Absoluut iets om bezorgd over te

zijn en de gemeente aan te moedigen na te denken en andere keuzes te overwegen, zoals herstel van kuilen en slechte gedeeltes.

Ter motivatie: Dordrecht won de BNG-Erfgoedprijs in 2010. Dan gaan wij toch zeker ook voor die kans!

Meer informatie over de BNG-Erfgoedprijs op www.erfgoedagenda.nl

*Tekst: Mariëtte Verlaan, burgerlid
Monumentencommissie*

Historische notities over de bestrating van de Markt te Geertruidenberg

In het boek van dichteres Juliana Cornelia de Lannoy (1738-1782), die aan de Markt ('De Roos') woonde, schreef zij: *in de jaren 1760-1 krijgt de Markt nieuwe straatklinkers. In 1767 worden op de Markt ook drie nieuwe stadspompen geplaatst, die samen met het eveneens toegenomen economisch verkeer, tot een veel intensiever variëteit leiden op het marktplein waarop veel straten uitkomen (zie pag. 185 van haar boek).* In 1771 schrijft zij: *ons sierlijk grastapijt is van de markt verdwenen, waar thans mijn oog zich vest 'k zie niets dan barre stenen (pag. 186).* Ze doelt hierbij op de open stukken grastapijt die er dan nog zijn te midden van de rijlopers, en dus op dat moment, 1771 wordt dat patroon gelegd. Het is de tijd dat dankzij de visafslag de stad zo riant en als geheel imponerend wordt verfraaid (zie pag. 177). De werkzaamheden gebeuren in opdracht van Willem V waarbij Philip Willem Schonck

optreedt als architect (stadhuis en Weeshuis krijgen nieuwe voorgevel, enz.) Er wordt geschreven: *De zilte geur van zelfbewustheid had zich in Geertruidenberg al eerder vermengd met de zoete bries van optimisme over economische bloei.*

Kortom: de bestrating is mede een staaltje van de hoogste economische bloei van de stad, waaraan we onze huidige identiteit en uniciteit ontleen en dit moet ook het gemeentebestuur zich bewust zijn. De jongere generatie wil straks ook kunnen genieten van dit prachtige nog ongeschonden onderdeel van de geschiedenis. In een onderzoek van 1995 is naar voren gekomen dat 64% van de inwoners van Geertruidenberg, toen al tegen was om de markt glad en vlak te herinrichten.

Bron: Stichting BOEG

Verkiezing van Brabants mooiste boerderij

BN De Stem heeft het initiatief genomen voor de verkiezing van de mooiste boerderij van Noord-Brabant. Geertruidenberg kent zoveel mooie boerderijen, oud en authentiek of verantwoord gerenoveerd en herbestemd, dat er toch zeker aanmeldingen van onze gemeente moeten volgen, zodat wij kunnen stemmen op boerderij in onze eigen gemeente. Laat weten welke boerderij u zou kiezen.

Met de verkiezing van Brabants Mooiste Boerderij, een foto- en een verhalenwedstrijd vestigen de Brabantse kranten de komende maanden de aandacht op een bedreigd erfgoed: de monumentale boerderijen in de provincie.

Ondeskundige verbouwingen maar ook een economisch belang vormen de grootste bedreiging voor de 7400 historisch waardevolle boerderijen die Brabant nog over heeft. Van de beeldbepalende panden van vóór 1950 is slechts ruim een kwart beschermd als gemeentelijk of rijksmonument. Dat zegt Ger van den Oetelaar, voorzitter van Stichting De Brabantse Boerderij (SdBB). De stichting beijvert zich voor het behoud van historische boerderijen, erven en schuren.

Bron en meer informatie: www.bndestem.nl

Gehouden lezing: Een bijzondere collectie wandtegels door Dhr. Evert van Gelder

1585 markeerde een grote verandering in onze vaderlandse geschiedenis. In dat jaar viel Antwerpen in handen van de Spanjaarden en duizenden mensen vluchtten naar het noorden.

De bevolking in Antwerpen liep terug van 80.000 naar 40.000 inwoners. Onder de stroom vluchtelingen bevonden zich veel ambachtslieden en hierdoor kreeg de

tegelandustrie in het noorden een enorme impuls. Overal verschenen aardewerk- en tegelfabriekjes, o.m. in Middelburg, Gorcum, Rotterdam, Haarlem en Utrecht. Ook in Friesland werden veel tegels gemaakt, alleen al in Harlingen stonden zeven fabriekjes.

In deze enorme productie gingen de tegels met een bijbelse voorstelling vanaf het midden van de 17^e eeuw een apart genre vormen. Omdat bijbelse voorstellingen vaak complexer en gedetailleerder waren dan andere tegelmotieven, waren het de betere schilders die zich aan dit genre waagden. Deze tegels kregen dan ook een ereplaats in huis, in de schouw, zodat ouders hun kinderen de bijbelse verhalen aan de hand van de tegeltjes konden uitleggen. Het blijkt niet makkelijk om de namen van de vroegere tegelschilders te achterhalen. Uit Friesland zijn wel veel schilders bekend, omdat de archieven van een aantal fabrieken hier beter bewaard zijn gebleven. Een schilder van naam was Dirk Danser, die werkzaam was in Harlingen (Jozef, met boven hem zijn droom, de zon, maan en 11 sterren die voor hem bogen). Anno 2011 is er nog maar één tegelfabriek in Nederland, de Porceleynse Fles in Delft.

De voorbeelden voor de bijbelse taferelen vonden de schilders vooral in de geïllustreerde edities van Flavius Josephus' "Oude geschiedenis van de Joden" en in de bijbel van Jan Luyken. De voorbeelden werden op een speciale manier gekopieerd en met behulp van deze decortekening, die "spons" werd genoemd, werden op de voorgebakken tegels stippellijntjes aangebracht en kon de schilder het motief verder uitwerken.

DIVERS NIEUWS

Foto's algemene jaarvergadering

Bij het verslag van de algemene jaarvergadering is de foto's niet vermeld. De foto's van de jubilarissen en het afscheid van Liesbeth van Dintere en Gérard Dijkmans zijn gemaakt door Jan Domenie. U kunt de foto's bij hem bestellen.

ANWB-bordjes

Tot genoegen van de OKG heeft de ANWB de toeristische informatiebordjes opgehangen, o.a. bij de Vishal, de Schattelij, het Backhuys, enz. Onze Kring heeft een bijdrage mogen leveren aan de deskundige teksten en de historische informatie op deze bordjes.

Dag van het kasteel

Op 13 juni a.s., Tweede Pinksterdag, is het 'Dag van het kasteel'. Als activiteit is te vermelden dat in de heemkamer van Kasteel Onsenoort in Nieuwkuijk tekst en uitleg wordt gegeven over archeologische vondsten. Er wordt bovendien

In de beamerpresentatie zien we eerst taferelen uit het Oude Testament. Het verhaal van Jozef, het optreden van Mozes en de uittocht uit Egypte. Ook Jonas in de walvis is vertegenwoordigd. Na de pauze komen de voorstellingen uit het Nieuwe Testament aan bod met de nadruk op het paasverhaal.

Voor de hoekornamenten van de tegels werden een aantal motieven gebruikt. In de 17^e eeuw waren vooral de ossekop en het spinnetje populair. De meest gebruikte verfkleur was kobaltblauw en in mindere mate paars (mangaan).

In Noord-Duitsland bevinden zich nog enorm veel Nederlandse tegels. Bij het loshalen van de wandtegels is het van essentieel belang om na te gaan met welk materiaal ze zijn vastgezet. De schelpenkalk die vroeger gebruikt werd, laat makkelijk los. Maar in cementgevatte tegels moeten op een speciale manier worden losgemaakt. De bijbelse voorstellingen werden ook op andere voorwerpen aangebracht. Het publiek mag even puzzelen, maar dan wordt de kraantjespotonderzetter herkend.

De lezing werd bezocht door 24 belangstellenden, minder dan we gewend zijn, maar het was dan ook extreem mooi weer. Wie deze interessante lezing gemist heeft, krijgt alsnog de mogelijkheid zich in dit onderwerp te verdiepen. In Museum De Roos zal in de tweede helft van dit jaar een tentoonstelling worden ingericht met het materiaal van Van Gelder. Alleen zal de "paascollectie" dan voor een deel vervangen worden door een "kerstcollectie".

Verslag: Liesbeth van Dintere

een demonstratie restaureren gegeven. Ook is er een expositie over mineralen en fossielen van de amateurgeoloog Rien van den Braak uit Tilburg. Hij zal vertellen over het schoonmaken, restaureren en onder de microscoop bekijken.

De andere kastelen, die meedoen, zijn:

Markiezenhof in Bergen op Zoom, Landgoed Wouwse Plantage in Wouw, Kasteel Bouvigne in Breda-Ginneken, Kasteel van Breda, Kasteel Dussen, Princenhof in Willemstad, De Strijdhoeve in Udenhout, Kasteel Nemerlaer in Haaren, Museum Ceuculum in Cuijk, Kasteel Aldendriel in Mill, Kasteel Tongelaer in Gassel, Kasteel Heeswijk, Landgoed Seldensate in Berlicum-Middelrode, Kasteel Henkenshage in Sint-Oedenrode, Kasteel Helmond, Kasteelruïne van Asten, Kasteel Gemert, Kasteel Geldrop, Kasteel Heeze en Kasteel Boxmeer.

Kijk voor meer informatie op www.uitinbrabant.nl

Jubileumtentoonstelling in museum De Gevangenpoort te Bergen op Zoom

De jubileumtentoonstelling heeft het thema: 'Offerpraktijken: opgravingen in de schaduw van de kerk'.

Van 2002 tot 2007 werd bijna het hele plein 'De Parade' achter de Grote Kerk in Bergen op Zoom opgegraven. De resultaten hiervan hebben de inzichten in de geschiedenis van stad en regio ingrijpend veranderd.

De tentoonstelling is geopend van 30 april tot en met 30 oktober 2011 van 13.00 tot 16.30 uur in museum De Gevangenpoort, Lievrouwestraat 60 te Bergen op Zoom.

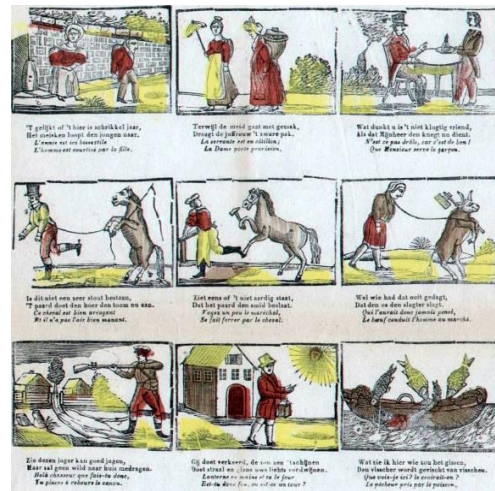
De vondsten van de opgravingen worden tentoongesteld door stichting 'In den Scherminckel' in samenwerking met gemeentelijke archeologie Bergen op Zoom. In 2011 bestaat de Stichting, een organisatie van amateurarcheologen, 40 jaar. De Scherminckel levert een bijdrage aan het zichtbaar maken van het verleden door middel van tentoonstellingen, educatieve projecten, presentaties, lezingen en excursies. Ook ondersteunt De Scherminckel gemeentelijk archeoloog Marco Vermunt bij opgravingen.

De Omgekeerde Wereld op volksprenten

In Museum 'De Roos' is van mei t/m 31 oktober 2011 een wisseltentoonstelling te zien over volks- en centsprenten. De verzamelaars van de prenten zijn Aernout en Leny Borms-Koop uit Voorburg. Volksprenten, waartoe ook centsprenten behoren, hebben een rijke historie. De prentkunst ontstond aan het begin van de 15^e eeuw. Na de uitvinding van de boekdrukkunst was de weg vrij voor het drukken van prenten die een groter publiek konden bereiken, vooral bestemd voor wie niet kon lezen. De expositie 'De Omgekeerde Wereld op volksprenten in beeld' is een bijzondere tentoonstelling: voor het eerst worden de prenten over de Omgekeerde Wereld tentoongesteld. Museum De Roos heeft de primeur! Heel bijzonder is ook dat de collectie prenten de hele tijdsspanne van de prenten omvat. Er is een unieke vroege volksprent uit 1555, één uit 1650 en de jongste prent is uit 1890. De Omgekeerde Wereld zette mensen al vroeg aan het denken.

Ouderen onder ons zullen zich misschien het boekje 'Honds bejegend' van Lorient herinneren: tekeningen van een hond en zijn baasje, waarin de rollen omgekeerd zijn. Voorbeeld: de hond ligt lui in zijn stoel voor de TV en een mannetje staat in een hoekje bij de deur omdat hij hoognodig uitgelaten moet worden. En wie kent niet de uitdrukking 'zij heeft de broek aan'? Heel herkenbaar en veel voorkomend, maar

uitgebeeld in gedrag kreeg die wisseling van het rollenpatroon destijds iets komisch en tegelijk wist men 'zo hoort het niet!' Het grappige is dat juist in onze tijd het man/vrouw-rollenpatroon niet meer zo sterk gescheiden is.

De OKG heeft in één van haar lezingen al de aandacht gericht op dit onderwerp. Het is de moeite waard om nog eens te gaan kijken naar: De Omgekeerde Wereld; een wereld vol verrassingen. www.museumderoos.nl

Maatschappelijke stage in de erfgoedsector

Erfgoed Nederland biedt in samenwerking met lokale partners steeds in een andere provincie de conferentie 'Maatschappelijke stage in de erfgoedsector' aan. Op 6 juni 2011 organiseert Erfgoed Nederland deze studiemiddag in samenwerking met Erfgoed Brabant voor de provincie Noord-Brabant. Tijdens de conferentie worden erfgoedinstellingen, stagemakelaars en stagecoördinatoren geïnformeerd over de maatschappelijke stage in het erfgoed en worden handvaten geboden om zelf met de maatschappelijke stage aan de slag te gaan. Daarnaast is er gelegenheid tot discussie, netwerken en het volgen van een rondleiding in het Jheronimus Bosch Art Center, Jeroen Boschplein 2 te 's-Hertogenbosch.

U kunt zich aanmelden voor deze middag via www.erfgoedbrabant.nl/mas. Heeft u nog vragen dan kunt u contact opnemen met Dieuwertje de Nigtere (06-18463101) of Ingeborg Schuster (06-10147257). In verband met de verhuizing van Erfgoed Brabant is rond 1 juni het algemene telefoonnummer wellicht moeilijk bereikbaar.

Data komende lezingen OKG

Na de zomer start het lezingenprogramma weer. **Sluitingsdatum kopij 'Mededelingen'** 20 juni a.s.